

**NASILJE U ZATVORSKOM SUSTAVU TE ANALIZA STEGOVNIH PRIJESTUPA
ZATVORENIKA U CENTRU ZA DIJAGNOSTIKU**

*Dr. sc. Ivica Luketić⁴⁰ naslovni predavač
Ministarstvo pravosuđa i uprave, Uprava za zatvorski sustav i probaciju,
Centar za dijagnostiku u Zagrebu*

Apstrakt: *Nasilje u zatvorskom sustavu predstavlja problem kako za druge zatvorenike tako i za službenike unutar tog sustava. Rad se bavi pitanjem nasilja u zatvorskom sustavu, s posebnim osvrtom na početak izdržavanja kazne zatvora. Kako se u zatvorskom sustavu u Republici Hrvatskoj reagira na nasilne počinitelje stegovnih prijestupa, jesu li izrečene stegovne mjere adekvatne počinjenom stegovnom prijestupu kako bi nasilnog zatvorenika odvratile od budućeg nasilničkog ponašanja tijekom izdržavanja kazne zatvora. U istraživačkom dijelu predstavlja se i analizira podatke o socijalno anamnestičkim, dijagnostičkim te kriminološkim osobinama počinitelja stegovnih prijestupa zbog nasilničkog ponašanja na samom početku izdržavanja kazne zatvora u Republici Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na zatvorenicima počiniteljima stegovnih prijestupa, koji su prijestupe počinili u vremenu od 1. siječnja 2020. godine do 31. prosinca 2023. godine, a koji su kaznu zatvora izdržavali u Centru za dijagnostiku u Zagrebu. Za istraživanje je konstituiran Upitnik, koji je uređen da prikupljeni podatci budu pogodni za primjenu multivarijantnih analiza podataka. Autor u radu daje svoje komentare, pojašnjenja i moguće preporuke za buduća istraživanja. Cilj rada je prikazati, kao i upozoriti na činjenicu da ima zatvorenika koji se nastave nasilno ponašati u zatvorskom sustavu, a s druge strane kakav je odgovor zatvorske ustanove na takvo ponašanje, uz primjenu deskriptivne metode, sinteze podataka kao i meta analizu.*

Ključne riječi: *nasilje, zatvori, stegovni prijestupi, stegovne mjere*

UVOD

Nasilje se može promatrati u užem ili širem smislu. U užem ono predstavlja uporabu sredstava fizičke prisile radi nanošenja štete i prisiljavanja na određeno ponašanje, dok u širem smislu obuhvaća i upotrebu sredstva psihičke prisile radi nanošenja štete, povrjeđivanja ili zastrašivanja osobe (Nasilje, Hrvatska enciklopedija). Prema Mejovšek (2001), agresivnost se formira već u djetinjstvu i dobar je prediktor kasnijeg delinkventnog ponašanja. Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organization, 2022) pojam nasilja definira kao namjernu uporabu fizičke sile ili prijetnje usmjerene protiv samoga sebe, drugog pojedinca ili grupe, koja može dovesti i do raznih ozljeda, pa čak i smrti. Nasilje se pojavljuje u svim sferama društva, ono je gotovo postala svakodnevica. Kako je ono rašireno u društvenoj zajednici, tako ga ima i u zatvorskom sustavu, premda se ono nastoji zadržati što dalje od očiju javnosti. U novije vrijeme nasilni sukobi unutar zatvorskih institucija, objavljuju se kao senzacionalistička vijest mada je uvriježena činjenica da je zatvorenicima zbog njihovog ranijeg neprihvatljivog ponašanja kao i činjenja kaznenih djela mjesto u zatvorskom sustavu, stječe se dojam da građanstvo voli pratiti ovakve teme. Zatvorski sustavi su općenito vrlo zatvoreni za bilo kakvo priopćavanje, te se uglavnom ono prikazuje javnosti tek kada nekakvim „posebnim kanalima“ informacija dođe u javnost. No, kada takva informacija i dođe u javnost popraćena je vrlo dobro (Jutarnji list, 2023), (Index. hr.), (Radio Sarajevo. ba), (Slobodna Dalmacija). Nasilje u zatvorskom sustavu povezano je i sa prenapučenosti te samim time i nezadovoljstvom zatvorenika (Wolf. et. al.2007.). Nadalje, kada u zatvorskim ustanovama nedostaje adekvatnog tretmanskog osoblja koji bi vodili opće ili posebne programa (Friedmann et.al. 2008), kada zatvorenici nemaju radni ili obrazovni okupacijski tretmani, nasilja u zatvorskom sustavu može biti i više (Murdoch & Jiricka). Zatvorski

⁴⁰ ivica.luketic@gmail.com, ivica.luketic@czd.pravosudje.hr

službenici (pravosudni policajci te tretmansko osoblje) iznimno su izloženi nasilju u svom radu, a od njih se očekuje da adekvatno djeluju pri svakoj aktivnosti zatvorenika. S tim u svezi su i Preporuke vijeća Ministara br. (98) 7. da bi zatvorenici kod kojih postoji strah od nasilja uključujući i strah od mogućih seksualnih prijestupnika od strane drugih zatvorenika, kao i zatvorenici koji su nedavno pretrpjeli napad ili povredu trebali tzv. vulnerabilne osobe biti pod posebnim tretmanom zatvorskog osoblja.

Europska zakonska regulativa i ranije provedena istraživanja o nasilju u zatvorskom sustavu

Europska zatvorska pravila propisuju da zatvorsko osoblje ne bi smjelo koristiti silu protiv zatvorenika, osim samoobrane ili pokušaja bijega, odnosno silu bi smjeli primijeniti samo u slučaju aktivnog ili pasivnog otpora. Ukoliko se primjenjuje mora biti najmanja moguća, a također treba trajati što je moguće kraće vrijeme.

Obzirom da se nasilje događa u zatvorskim sustavima, Europski sud za ljudska prava (ESLJP) donio je nekoliko presuda zbog nasilja među zatvorenicima i to u predmetu Paul i Edwards protiv UK – kada je sina podnositeljice u zatvorskoj sobi ubio drugi zatvorenik. Također i predmetu Pantea protiv Rumunjske- zatvorenik je bio podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju na način da su ga drugi zatvorenici tukli, da bi potom od strane službenika bio vezan lisicama i ostavljen u zatvorskoj sobi sa napadačima. Još jedan primjer je i predmet Ostrovar protiv Moldavije, gdje je zatvorenik bio izložen lošim uvjetima u zatvoru, a dodatno u zatvoreničkoj sobi sa pušačima smjestili su ga zatvorski službenici, iako se znalo da boluje od astme.

Istraživanja u poredbenom pravnom sustavu izvršenja kazni zatvora ukazuju na činjenicu da su više nasilja imali oni sustavi koji su zatvorenog tipa (Biere, 2011). Kada se promatra po spolu, istraživanje provedeno unutar zatvorskih sustava Engleske i Welsa, pokazalo je da zatvorenice čine lakše stegovne prijestupe u odnosu na zatvorenike (Harer et. Logan, 2001). S druge strane Wolf et. al. (2007) u svojim istraživanjima nisu dobili značajnije razlike obzirom na spol zatvorenika, no kada su promatrali težinu nasilnog ponašanja, ono bi kod muških zatvorenika bilo znatno grublje i uključivalo bi težu fizičku snagu. Prema Vuletić (2020) koja je svojim istraživanjem obuhvatila 387 zatvorenika smještenih u nekoliko zatvorskih ustanova u Republici Hrvatskoj (zatvore u Zagrebu i Požegi, te kaznionice u Požegi, Turopolju, Lepoglavi i Lipovici) rezultati su također pokazali da gotovo i nema razlike prema spolu, no svakako da se nasilje češće dešava obzirom na vrstu i stupanj samog kaznenog tijela, u težim zatvorenim smještajnim uvjetima bi ono bilo češće. Prema istraživanju (Cunninghama et. al. 2005) češće su nasilniji zatvorenici mlađe životne dobi. Berg et. al. 2006.godine u svom istraživanju zaključuju da su zatvorenici koji nemaju adekvatnu obiteljsku situaciju kao i redovitije kontakte s obitelji da su češće skloniji nasilnom načinu rješavanja problema, a također dobili su i podatak da su skloniji nasilju niže obrazovaniji zatvorenici.

Kako je već ranije u radu navedeno da su zatvorski službenici često puta izloženi nasilju, nekako im je kroz povijest bilo dopušteno značajno diskrecijsko pravo u provođenju sankcija namijenjenih održavanju reda i sigurnosti unutar zatvora. Istraživanja uglavnom pokazuju da se izricanje samih sankcija zbog nasilnog ili drugog neprimjerenog ponašanja kažnjava različito, što prvenstveno ovisi o stupnju sigurnosti u kojem pojedini zatvorenici izdržavaju kaznu zatvora. U otvorenijim uvjetima, posebice u onima gdje se zatvorenicima omogućuje radni angažman su i sankcije blaže, dok nasuprot u strožim zatvorskim uvjetima nasilje je češće i same sankcije su teže, posebice u onim zatvorskim ustanovama gdje su smješteni višestruki recidivisti koji kaznu izdržavaju zbog nasilnih kaznenih djela (Butler et. Steiner, 2016). Kada se zatvorenicima izriče najteža stegovna mjera, oni bivaju obično smješteni sami u posebnoj zatvoreničkoj sobi (samici) 23 sata dnevno s ograničenim pristupom programima, rekreaciji ili drugim zatvorenicima, te tada to izdvajanje obično kratko traje, do deset dana (Browne et al., 2011). Općenito, zatvorenici kada bivaju optuženi za kršenje pravila unutar zatvorskih sustava uživaju manja prava tijekom zatvorskih stegovnih postupaka nego optuženici koji se suočavaju s kaznenim prijavama, ali je postupak kažnjavanja u zatvorima u mnogočemu sličan procesu izricanja kazne. Provođenje stegovnih postupaka u zatvorima, rade slično kao i suci kaznenih sudova, te zatvoreniku ukoliko se utvrdi da je kriv za počinjeni stegovni prijestup mogu izreći niz

sankcija, a naravno izrečena stegovna mjera treba ovisiti od težine počinjenog stegovnog prijestupa (Metcalf et al., 2013). Ponekad, zatvorenici koji počine neke vrste nedoličnog ponašanja kao npr. napad oružjem također mogu biti i kazneno prijavljeni (kaznena prijava), međutim promatrajući rezultate istraživanja koje su proveli (Eichenthal i Jacobs, 1991) pokazuju da zatvorski službenici u većini država podnose vrlo malo kaznenih prijava, a i kada ih podnesu, većina ih se naknadno se odbija, te je zaključeno da bi takvo nasilno ponašanje trebalo sankcionirati unutar zatvorskog sustava (Thompson, 2009). Zatvorenici s psihičkim problemima znaju češće biti izloženi većem riziku od stavljanja u disciplinsku segregaciju. Malo je kvantitativnih studija ispitivalo vezu između problema s psihičkim zdravljem i disciplinskih sankcija u zatvorima (Adams, 1986), ali znanstvenici su izrazili zabrinutost da su ti zatvorenici u opasnosti od smještaja u samu izolaciju, bez adekvatne stručne pomoći (Haney, 2009).

Kakvo je stanje u hrvatskom zatvorskom sustavu

Prema podacima iz godišnjeg izvješća o radu i stanju kaznionica i zatvora (2022.) Ministarstva pravosuđa i uprave, ukupan broj primijenjenih sredstava prisile tijekom 2021. godine je bio 76, dok je tijekom 2022. godine takvih sredstava bilo 70, a posebice su sredstva prisile primjenjivana zbog održavanja reda i discipline ali isto tako i sprječavanja raznih incidentnih situacija. Bitno je napomenuti da zadnje dvije godine u hrvatskom zatvorskom sustavu nisu bili u primjeni mlazovi sa vodom, podražavajuća kemijska sredstva kao i vatreno oružje. Tijekom 2022. godine u 44 slučaja je primijenjen zahvat za privođenje, tri puta uporaba palice, 23 puta raspršivač SDNT, dok električni paralizator u 2022. godini nije primijenjen, za razliku što je godinu dana ranije bio primijenjen u jednom slučaju. Kao razlozi primjene sredstava prisile najčešći su neizvršavanje zakonite naredbe, sprječavanje tjelesnog napada zatvorenika na drugog zatvorenika, sprječavanje samoozljeđivanja, te sprječavanje tjelesnog napada na službenike). Tijekom 2022. godine zabilježen je i najmanji broj samoozljeđivanja unatrag nekoliko godina, i to kod 98 osoba lišenih slobode. S druge strane tijekom 2022. godine povećan je broj tjelesnih sukoba između osoba lišenih slobode i to 236 za razliku od godine ranije 2021. kada ih je bilo 217.

Stegovni prijestupi prema zakonskoj regulativi u Republici Hrvatskoj

Stegovni prijestup predstavlja svaku povredu reda i sigurnosti, a sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora (ZIKZ/2021) zatvorenici mogu počinuti lakše ili teže stegovne prijestupe. Lakši stegovni prijestupi su; posjedovanje ili korištenje nedopuštenih stvari, uključujući i novac, davanje drugom na korištenje stvari, korištenje tuđe stvari bez dopuštenja, boravak u prostoru gdje se prema dnevnom rasporedu ne bi trebao nalaziti, narušavanje mira, vrijeđanje ili nepristojno ponašanje, pokušaj kontaktiranja ili kontaktiranje s drugom osobom bez dopuštenja, poticanje drugog zatvorenika na ponašanje koje nije dopušteno, namjerno onečišćenje prostora, simuliranje bolesti. Dok su teži stegovni prijestupi; prijetnja, vrijeđanje ili nepristojno ponašanje prema službenicima, otuđenje tuđe stvari, sudjelovanje u pobuni, bijeg ili pokušaj bijega, neovlašteno napuštanje kaznenog tijela, nasilničko ponašanje, zadržavanje bilo koje osobe protiv njezine volje, posjedovanje ili korištenje opasne stvari ili prijenosnog uređaja za snimanje i komuniciranje bez odobrenja, sprječavanje pristupa službenoj ili drugoj osobi, tjelesni napad, ugrožavanje tuđeg zdravlja, sprječavanje ovlaštene osobe ili dr. osobe u obavljanju svojih zadaća, posjedovanje ili uzimanje alkohola ili opojnog sredstva te lijekova bez odobrenja, odbijanje testiranja, paljenje ili izazivanje požara. Oštećivanje ili uništavanje opreme, zanemarivanje higijene, bavljenje hazardnim igrama, namjerno ugrožavanje svojeg zdravlja i dr. Za počinjene stegovne prijestupe upravitelji izriču stegovne mjere, koje mogu biti: ukor, ograničenje ili privremena uskrata raspolaganja novcem do tri mjeseca, uskrata pojedinih ili svih pogodnosti te upućivanje u samicu do 14 dana u slobodno vrijeme ili tijekom cijelog dana i noći, koja se može izreći samo za počinjeni teži stegovni prijestup.

EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

Empirijsko istraživanje provedeno je kroz uvid u dokumentaciju za sve zatvorenike koji su od 01. siječnja 2020. godine do 31. ožujka 2024. godine kaznu zatvora izdržavali u Centru za dijagnostiku u Zagrebu i pri tome počinili stegovni prijestup.

Centar za dijagnostiku je kazneno tijelo u kojem se izvršava kazna zatvora i to radi obavljanja stručnih poslova medicinske, socijalne, psihološke socijalno pedagoške i kriminološke obrade zatvorenika u svrhu procjene kriminogenih rizika i tretmanskih potreba, njihove klasifikacije, predlaganja orijentacijskog programa izvršavanja te predlaganja kaznionice odnosno zatvora u kojem će zatvorenik nastaviti izdržavati kaznu zatvora (čl.21.st.6. ZIKZ/21).

Predmet i cilj istraživanja

Predmet ovog istraživanja je prikaz stegovnih postupaka zatvorenika koji su tek započeli sa izdržavanjem kazne zatvora, tijekom relativno kratkog boravka u Centru za dijagnostiku u Zagrebu (otprilike 30 dana) kada se zatvorenike raspoređuje po kaznenim tijelima unutar Republike Hrvatske. Cilj istraživanja je prikupiti i analizirati podatke o zatvorenicima koji pri dolasku na izdržavanje kazne zatvora počine nekakav stegovni prijestup, zbog kojeg stegovnog prijestupa, čine li lakše ili teže stegovne prijestupe. Zatim sistematiziranje podataka o nekim socijalno demografskim, pravnim ili penološkim obilježjima počinitelja stegovnih prijestupa.

Uzorak ispitanika

U istraživanju je uključeno ukupno 49 (N=49) ispitanika koji su počinili lakši odnosno teži stegovni prijestup, a boravili su u Centru za dijagnostiku od 01. siječnja 2020. do 31. prosinca 2023. godine.

Instrument

Za potrebe istraživačkog rada autor je konstituirao upitnik koji sadrži 13 varijabli, a za njegovo ispunjavanje izvor informacija je bila dostupna dokumentacija Centra za dijagnostiku u Zagrebu. Upitnik obuhvaća socijalno demografske, pravne i penološke varijable.

Metoda obrade podataka

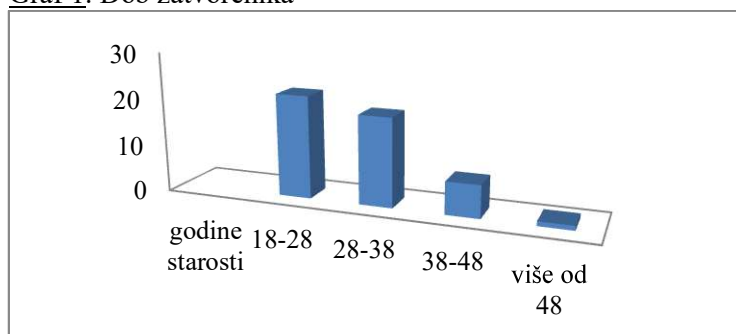
U obradi rezultata istraživanja korištene su normativno deskriptivna kao i komparativna metoda, a samo empirijsko istraživanje temelji se na kvalitativnoj analizi. U analizi podataka korišteni su deskriptivni statistički postupci te su rezultati istraživanja prikazivani deskriptivnim pokazateljima (apsolutnim i relativnim frekvencijama) i srednjim vrijednostima, a statistička obrada je izračunata u programu Jamovi⁴¹.

Rezultati istraživanja i rasprava

Analiza frekvencija na pojedinim varijablama služi za stjecanje opće slike o zatvorenicima koji su tijekom boravka u Centru za dijagnostiku u Zagrebu počinili jedan od stegovnih prijestupa. Kao socijalno demografski podaci promatrani su dob i spol ispitanika.

⁴¹ The Jamovi project (2022). *Jamovi* Version 2.3 Computer Softwarw. Retrieved from <https://www.jamovi.org/>

Graf 1. Dob zatvorenika

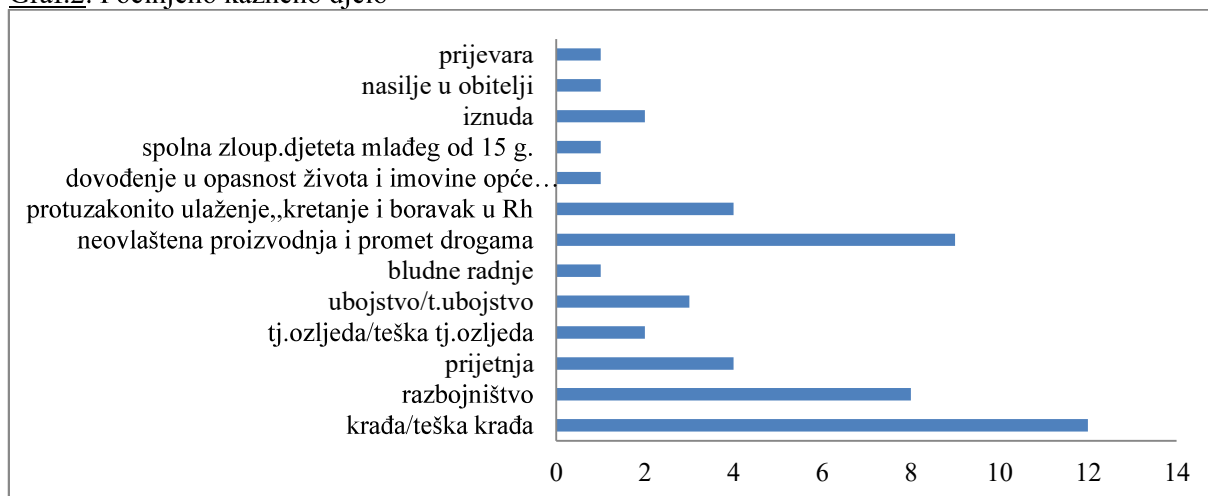

Iz grafa 1. vidljivo je da je najviše ispitanika koji su počinili stegovne prijestupe u vitalnoj životnoj dobi i to njih 83,7 %, dok su svega 2 % ispitanika stariji od 48 godina, s druge strane gotovo svi ispitanici su muškarci 97,9%.

Kada se temeljem provedenog istraživanja promatraju podatci o načinu dolaska na izdržavanje kazne zatvora, ispitanici koji su po dolasku u Centar za dijagnostiku u Zagrebu počinili stegovni prijestup uglavnom su na izdržavanje kazne došli iz istražnog zatvora odnosno sa izdržavanja neke druge kazne, takvih je nešto malo više od tri četvrtine ispitanika, odnosno 75,5 %, dok je onih koji su uhićeni i sprovedeni po policiji u Centar 10,2 %. Svega 14,3 % čine oni koji su na izdržavanje kazne zatvora došli sa slobode. S jedne strane su rezultati očekivani, obzirom na činjenicu da u Centru za dijagnostiku provedu oko mjesec dana te da još uvijek zatvorenici koji su došli sa slobode nisu uključeni u bilo koju neformalnu zatvoreničku skupinu, dakle nisu se još stigli povezati i uključiti u neku od navedenih skupina, a s recidivisti među njima su već ispitanici kojima je poznat zatvorski sustav, sustav kažnjavanja i slično, pa često možda niti ne razmišljaju o eventualnim posljedicama. Analizirajući podatke o prethodnoj osuđivanosti prema kaznenoj evidenciji te je li prethodno izdržavao kaznu zatvora, može se vidjeti da je najveći broj ispitanika prethodno osuđivan jednom ili više puta (kazneno) što čini 73,5 % ispitanika, dok je jedna četvrtina (26,5%) onih koji nisu ranije osuđivani.

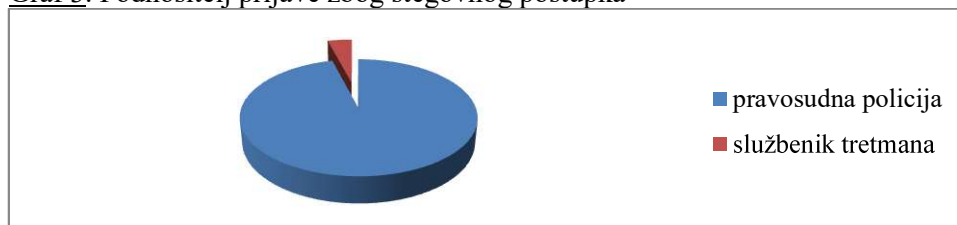
Kada se promatraju samo ispitanici koji ranije nisu bili na izdržavanju kazne zatvora a sada su počinili stegovni prijestup njih je 32,6 %. Nešto manje od tri četvrtine čine oni koji su počinili stegovni prijestup, a već su ranije bili na izdržavanju kazne zatvora (recidivisti), poznat ima je zatvorski sustav, no i unatoč tome ponovno po dolasku na izdržavanje nove zatvorske kazne čine stegovni prijestup. Kaznena djela koja su ispitanici koji su tijekom izdržavanja kazne zatvora u Centru za dijagnostiku u Zagrebu počinili grafički su opisana u grafu 2.

Graf.2. Počinjeno kazneno djelo

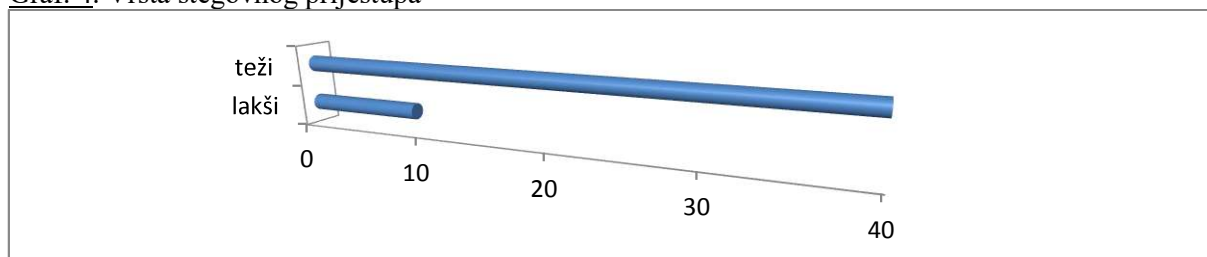
Analizirajući podatke istraživanja iz grafa 2 može se zaključiti da su najviše ispitanika počinili kazneno djelo teška krađa ili krađa (24,5%), neovlaštena proizvodnja i promet drogama (18,4%), kazneno djelo razbojništvo (16,3%), jednaki broj njih je počinilo kazneno djelo protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH te prijetnju (po 8,2 %), ubojstvo (6,1%), isti broj njih iznudu i tešku tjelesnu ozljedu (po 4,1%) dok su ostala kaznena djela manje zastupljena (po 2 %) i to za; bludne radnje, dovođenje u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom, spolna zlorporaba djeteta mlađeg od 15 godina, nasilje o obitelji i prijevara.

Graf 3. Podnositelj prijave zbog stegovnog postupka

Kada se promatraju podatci dobiveni istraživanjem, sukladno prikazu u grafu 3, proizlazi da su stegovnu prijavu podnijeli u najvećem broju službenici pravosudne policije (95,9 %) dok u svega (4,1 %) službenici tretmana. Što je i očekivano, obzirom da su službenici pravosudne policije sa ispitanicima u kontaktu sve vrijeme (tijekom čitavog dana i noći) njihovog izdržavanja kazne zatvora.

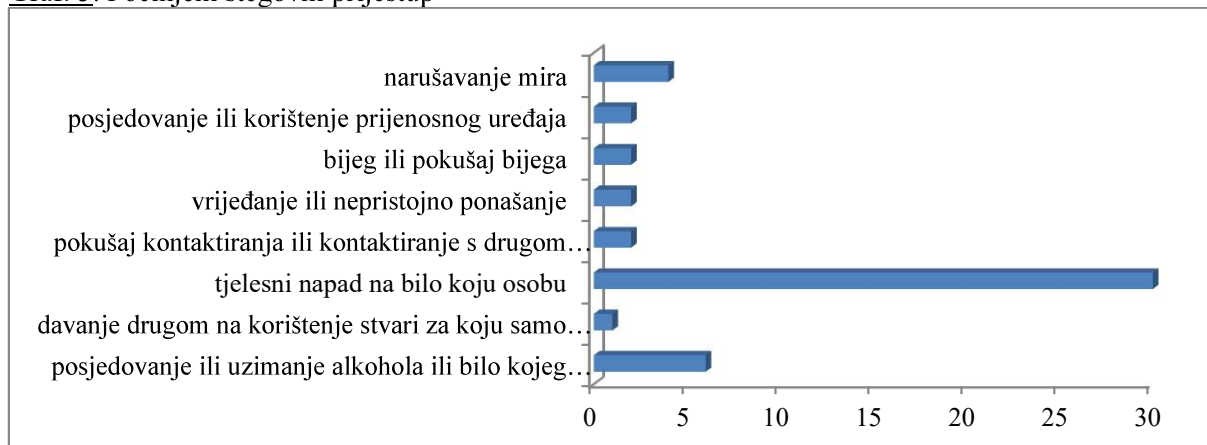
Graf. 4. Vrsta stegovnog prijestupa

Standard deviation (SD) -0,391 Mean (aritmetička sredina) – 1,82

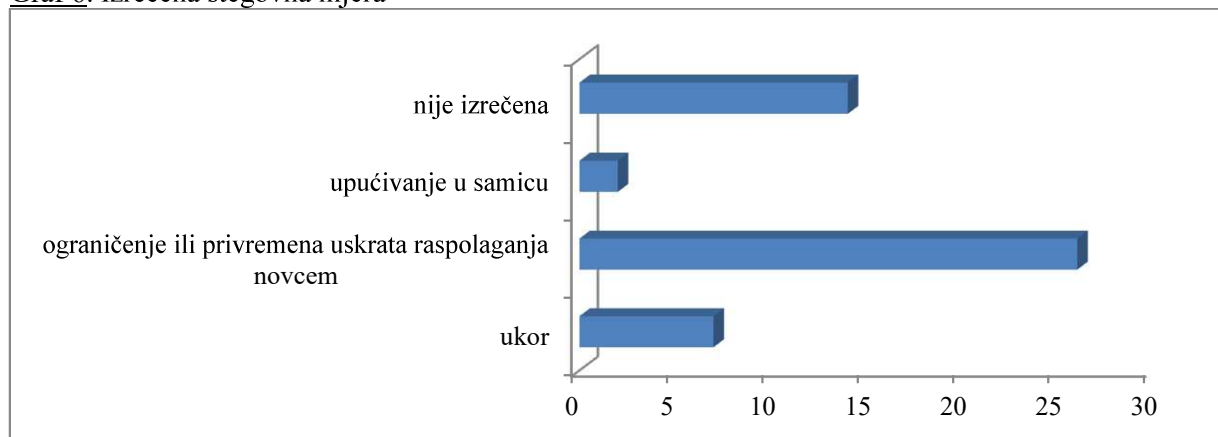
Analizirajući podatke o tome kakva je težina počinjenog stegovnog prijestupa iz grafa 4, dolazi se do toga da u najvećoj mjeri ispitanici kada čine stegovni prijestup, čine teži stegovni prijestup (82%) ispitanika u odnosu na (18%) ispitanika koji kada počine stegovni prijestup tada počine lakši stegovni prijestup. Standardna devijacija kod vrste stegovnog prijestupa iznosi 0,391, a aritmetička sredina 1,82.

Graf. 5. Počinjeni stegovni prijestup

Sukladno rezultatima provedenog istraživanja u grafu 5. opisani su stegovni prijestupi koji su ispitanici počinili ispitanici, iz kojeg je vidljivo da su najviše počinili tjelesni napad na drugu osobu (61,2%), zatim nešto manje njih (12,2%) posjedovali su ili uzimali alkohol, ili bilo koje opojno sredstvo uključujući i lijekove, narušavanje mira (8,2%), pokušaj ili kontaktiranje s drugom osobom (4,1%). Vrijeđanje ili nepristojno ponašanje (4,1%), bijeg ili pokušaj bijega (4,1%), korištenje mobitela (4,1%) a davanje drugom na korištenje stvari (2%). Dakle, u najčešćoj mjeri se radi o ponašanju s elementima nasilja.

Graf 6. Izrečena stegovna mjera

Standard deviation (SD) -1,54 Mean (aritmetička sredina) – 2,86

Iz istraživanja proizlazi da su od pet mogućih stegovnih mjera, zatvorenicima izricane četiri stegovne mjere i to u najvećem broju (53,1%) je izrečena stegovna mjera ograničenja ili privremene uskrate raspolaganja novcem, ukor je izrečen za 14% ispitanika, a upućivanje u samicu svega za 4,1% ispitanika. Zanimljiv je podatak da kod 26,5 % ispitanika stegovna mjera nije izrečena, već je dokumentacija ustupljena na odlučivanje drugom kaznenom tijelu, jer su zatvorenici u međuvremenu premješteni. Ovo je vrlo loša opcija, te bi ju zasigurno trebalo izbjegavati, odnosno ono kazneno tijelo koje započinje stegovni postupak, trebalo bi ga i okončati.

ZAKLJUČAK

Kako se i iz samog rada vidi da je nasilje općenito prisutno u cijelom društvu, dakle svuda oko nas, naravno tako nije niti zatvorski sustav izoliran od nasilja. Međutim, bitno je napomenuti da ga ustvari nema toliko koliko bi javnost i očekivala, obzirom da su zatvorske ustanove mjesta gdje se susreću osobe počinitelji različitih kaznenih djela, različitih kultura kao i profila личности. Tome u prilog ide i ovdje provedeno istraživanje, koje obuhvaća zatvorenike smještene u zatvorenim uvjetima i bez ikakvih pogodnosti i to na samom početku izdržavanja kazne zatvora. Istraživanje je gotovo u skladu sa ranije navedenim istraživanjima, no ono što je najznačajnije za zaključiti je da uglavnom stegovne prijestupe čine muški zatvorenici, koji su na izdržavanje kazne zatvora došli iz istražnog zatvora, koji već imaju iza sebe iskustvo u zatvorskom sustavu i koji su u vitalnoj dobi od 18-38 godina. Kada se sagledaju počinjena kaznena djela, stegovne prijestupe čine oni koji su počinili kazneno djelo teške krađe/krađe, razbojništva ili zloporabe opojne droge. Zatvorenici koji su ranije šest ili više puta osuđivani prema izvodu iz kaznene evidencije te koji su već tri ili više puta izdržavali kaznu zatvora (recidivisti). Kada se promatra dužina izrečene kazne, najčešće stegovne prijestupe čine oni koji su osuđeni na kaznu zatvora od 1 do 5 godina. Najčešće stegovne prijave podnose službenici pravosudne policije (95,9%). Zatvorenici kada čine stegovni prijestup, tada čine teži stegovni prijestup (82%), a kao najčešći razlog pokrenutog stegovnog postupka je tjelesni napad na drugu osobu (61,2%), te koji zbog počinjenog stegovnog prijestupa bivaju kažnjeno stegovnom mjerom ograničenje ili privremena uskrata raspolaganja novcem. Bez obzira što se kako je istraživanje pokazalo radi o težem stegovnom prijestupu i tjelesnom napadu na drugu osobu, oni se u vrlo malom broju slučajeva kažnjavaju najtežom stegovnom mjerom upućivanje u samicu do 14 dana (4,1%). Kako u Republici Hrvatskoj

23. Preporuka br.R (98) 7 Komiteta ministara u vezi sa etičkim i organizacijskim aspektima zdravstvene zaštite u zatvorima <https://pjp-eu.coe.int/documents/41781569/42171335/Kompendijum+preporuka+Vijeca+Evrope.pdf/c7ae1a60-ee51-4154-ad1d-dfd0f37f4ca8> preuzeto 8. travnja 2024.
24. Radio Sarajevo. ba Za vrijeme jutarnje šetnje u zatvoru pretučen Darko Jandrić <https://radiosarajevo.ba/vijesti/regija/haos-u-hrvatskoj-zatvoru-za-vrijeme-jutarnje-setnje-pretucen-clan-opasne-bande/441925> preuzeto 5. travnja 2024.
25. Slobodna dalmacija, 28.siječnja 2024. Najviše nasilja nad zatvorenicima bilo je u Remetincu, Bilice su treće...Tko je pokušao zaustaviti objavu ovih podataka? <https://slobodnadalmacija.hr/tag/nasilje-u-zatvoru> preuzeto 8. travnja 2024.
26. Thompson, A. (2009). What happens behind locked doors: The difficulty of addressing and eliminating rape in prison. *New England Journal on Criminal and Civil Confinement*, 35, 119–176.
27. Violence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 56(3), 338-355.
28. Vuletić, M. (2020). Nasilje u hrvatskom zatvorskom sustavu : razlike u odnosu na spol zatvorenika (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:161822>.
29. Wolff, N., Blitz, C., Shi, J., Siegel, J., Bachman, R. (2007). Psychical Violence Inside Prisons. *Criminal Justice and Behavior*, 34(5), 588-599.
30. World Health Organization <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/violence-prevention> preuzeto 5. travnja 2024.
31. Zakon o izvršavanju kazne zatvora Narodne novine 14/21.

VIOLENCE IN THE PRISON SYSTEM AND ANALYSIS OF DISCIPLINARY OFFENSES IN THE DIAGNOSTIC CENTER

Dr. sc. Ivica Luketić, Ph.D. title lecturer

Ministry of Justice and Administration, Directorate for the Prison System and Probation, Center for Diagnostics in Zagreb, Zagreb, Dr. Luja Naletilića 1

Violence is a problem for prisoners and officials in the prison system. The paper deals with the issue of violence in the penal system, with special reference to the beginning of serving a prison sentence. How the prison system in the Republic of Croatia reacts to violent perpetrators of disciplinary offences, are the imposed disciplinary measures adequate to the committed disciplinary offenses in order to deter the violent prisoner from future violent behavior while serving the prison sentence. The research part presents and analyzes data on the social anamnestic, diagnostic and criminological characteristics of perpetrators of disciplinary offenses due to violent behavior at the very beginning of their prison sentence in the Republic of Croatia. The research was conducted on prisoners who committed disciplinary offences, between January 1, 2020 and December 31, 2023, and who were serving their prison sentence in the Diagnostic Center in Zagreb. A Questionnaire was created for the research, which was arranged so that the collected data would be suitable for the application of multivariate data analysis. In the paper, the author gives his comments, clarifications and possible recommendations for future research. The aim of the work is to show, as well as warn about the fact that there are prisoners who continue to behave violently in the prison system, and on the other hand, how the penal institution responds to such behavior, with the application of the descriptive method, data synthesis and meta analysis.

Keywords: *violence, prisons, disciplinary offences, disciplinary measures*